

Stenkisterne på den gamle Aarhus-Grenaa landevej

På ganske enkelte strækninger mellem Aarhus og Grenaa er der bevaret dele af den gamle amtslandevej mellem de to byer. En af disse strækninger ligger syd for Rønde, mellem Følle Mølle og Kalø.

Det er samtidig formodentlig den mest idylliske af de bevarede strækninger, fordi vejen her ikke senere er plastret til med en ny vej. Vejen ligger her næsten, som den har set ud, da postvogne og andre hestespand færdedes ad den, indtil den i 1855 blev afløst af den nye Aarhus – Grenaa landevej længere oppe i landet. Hestehavevej hedder den i dag på den største del af strækningen. Den indgår nu i det regionale cykelstinet, og har i de senere år givet mange vandrere og cyklister en god oplevelse af landskabet ned mod Kaløskovene, Kalø Vig og slotsruinen.

På netop denne strækning går vejen i en stenkiste over to vandløb, og over dem begge er de gamle stenkister bevarede. Artiklen her skal være en opfordring til at være opmærksom på vore gamle stenkister og til at værne om dem som en værdifuld del af kulturarven.

En stenkiste er ”en langagtig kasseformet rende, bygget af kløvede sten”, beregnet til at føre en vej over et vandløb. Typisk er stenkisterne opført sidst i 1700-tallet eller i første halvdel af 1800-tallet, hvor der blev taget fat på at forbedre landevejsnettet i Danmark. Det var en del af det store reformarbejde, hvoraf især de store landboreformer er blevet kendt.

Sidst i 1700-tallet blev der også taget fat på at forbedre landevejsnettet på Djursland. Her var den væsentligste opgave at fastlægge, hvor en kommende amtslandevej mellem Aarhus og Grenaa skulle forløbe. Der var et nogenlunde fastlagt vejforløb fra Aarhus langs Aarhusbugten til udskibningsstedet ved Gammel Løgten Strand, og ligeledes fra Grenaa langs Kolindsunds sydlige bred til Nødager. Nu blev det fastlagt, at disse to vejstykker skulle udbygges og forbindes med en vej over Rostved, Rønde og Følle Mølle. Den nye amtsvej skulle gøre det muligt at færdes mellem de to købstæder over land, noget ingen hidtil havde interesseret sig for, da man naturligvis brugte søvejen, hvis man skulle fra by til by.

Noget af udfordringen ved at anlægge den nye vej var de mange vandløb, vejen skulle passere. Indtil nu havde man klaret sig med vadesteder, der var overgange, hvor vandløbene bredte sig ud, så det blev muligt at passere dem. Men vadestederne var ikke tilstrækkelige, hvis man skulle have en ny hurtig og stabil vejforbindelse.

Derfor blev en af hovedopgaverne ved det nye vejbyggeri at få anlagt broer eller stenkister over vandløbene. Broerne var typisk træbroer, der for længst er gået til. Helt anderledes med stenkisterne. De var små ingeniør-mesterværker og stort set uforgængelige.

Derfor er de stenkister, der ikke direkte har ligget i vejen for ”udviklingen”, stadigvæk intakte. De er bare ikke særlig synlige i landskabet og har derfor ført en temmelig upåagtet tilværelse. Det gælder også stenkisterne langs den gamle Aarhus – Grenaa landevej. Der er to af dem på strækningen syd for Rønde, dels en imponerende stor stenkiste lige øst for Følle Mølle, dels en mindre over et mindre vandløb syd for Rønde by. Flotte er de i sig selv, men det er også samspillet med de rislende vandløb og de idylliske omgivelser, der gør dem et besøg værd.

Derfor er det en fornøjelse at konstatere, at foreningen BLIS, der står for Foreningen for "By- og Landskabskultur i Syddjurs" nu opfordrer folk til at indrapportere, hvis de har kendskab til en af vore gamle stenkister. Så vil foreningen sørge for, at stenkisterne – der i øvrigt er fredede ifølge Museumslovens §26 – bliver registrerede og dermed forhåbentlig bevarede for eftertiden. Man kan læse nærmere om projektet på BLIS's hjemmeside www.blis.dk. Hermed er opfordringen givet videre.

Stenkisten og den gamle landevej ved Følle Mølle. Stenkisten er kun synlig fra sydsiden, da vejen (i dag Strandvejen) er udvidet og stenkisten mod nord forlænget med en moderne betondel. Det samme ses ved flere af de gamle stenkister.